

Halen, Stadsbeemd

Archeologienota: Programma van maatregelen.

Rapport Nr. 0827

Titel

Archeologienota Halen, Stadsbeemd: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Bart Van Eyck & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2021-589

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2021J192

Plaats en datum

Beerse, 8/11/2021

INHOUD

Inhoud.....	2
1 Administratieve gegevens	3
1 Gemotiveerd advies	4
1.1 Aanleiding vooronderzoek.....	4
1.2 Resultaten vooronderzoek	4
1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek.....	9
2 Programma van maatregelen	10
3 lijst met figuren.....	11
4 bibliografie	11

1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENEN

Projectcode J. Verrijckt		2021-589
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021J192
Locatie	Provincie	Limburg
	Gemeente	Halen
	Straat	Stadsbeemd
Kadastrale gegevens	Gemeente	Halen
	Afdeling	1
	Sectie	B
	Percelen	261n
Coördinaten	Noordoost	X: 201689.62 Y: 182152.03
	Noordwest	X: 201824.85 Y: 182068.11
	Zuidoost	X: 201786.92 Y: 182035.91
	Zuidwest	X: 201650.58 Y: 182127.72
Oppervlakte plangebied		Ca. 11.410 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 0 m ²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 Aanleiding vooronderzoek

De opdrachtgever voorziet een regularisatie van de bestaande bebouwing op het terrein langsheen de Stadsbeemd. Voor de regularisatie van de bestaande bebouwing worden geen extra bodemingrepen gepland.

Zoals reeds neergeschreven bevindt er zich momenteel een productiehal met opslag en in pandige kantoorruimte binnen de contouren van het plangebied. Deze bebouwing strookt niet met de eerder vergunde toestand, waardoor een regularisatie van de bestaande bebouwing zich opdringt. De huidige situatie binnen het plangebied is in vele opzichten kleinschaliger dan de reeds vergunde toestand.

Op 4 maart 2011 werd er een bouwaanvraag ingediend voor een gebouw met een bouwvolume van 44,83 m breed, 64,93 m diep en 9,13 m hoog. De totale oppervlakte van deze bebouwing bedroeg 2.910 m². Op 2 mei 2011 werd de vergunning verkregen (fig. 5). Uiteindelijk werd de bebouwing gerealiseerd met een bouwvolume van 35 m breed, 72 m diep en 8,45 m hoog. De huidige bebouwing bedraagt 2.520 m².

Naast de bebouwing is ook de geplande verharding op een kleinere schaal uitgevoerd en werd er voor andere materialen gekozen t.b.v. waterinfiltratie in de bodem. In de oorspronkelijke vergunning werd verharding in asfalt opgenomen. In de huidige situatie werd er voor halfverharding en betontegels geopteerd.

Aangezien de huidige situatie niet strookt met de vergunde toestand, dringt een regularisatie van de huidige situatie zich op. De opdrachtgever voorziet het volledige behoud van de huidige situatie. Voor de regularisatie van de huidige toestand van het terrein worden er dan ook geen nieuwe bodemingrepen gepland. Aangezien er geen bodemingreep voorzien wordt bij de regularisatie van de huidige bebouwing, is er geen archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk.

1.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Halen. Halen werd voor het eerst vermeld in 714. Op dit moment was er sprake van "Halon", dat bocht in het hoogland betekent. De stad ontstond bij de weg Brabant-Keulen, bij de samenvloeiing van Gete, Velpe en Demer, op de grens van Brabant met Luik. Op de historische kaarten blijft het plangebied lange tijd onbebouwd. Zowel het plangebied en haar omgeving kennen een lange geschiedenis als landbouwgronden. Op oudste kaarten is de *'Rijnrodebeek'* die ten zuidoosten van het plangebied stroomt reeds duidelijk gekarteerd.

Het plangebied situeert zich tussen 26 m + TAW en 26.5 m + TAW. Hierbij zijn er nauwelijks niveauverschillen vast te stellen binnen de contouren van het plangebied. Op de orthofoto van 2008 – 2011 is te zien dat er binnen het plangebied grondwerken hebben plaatsgevonden bij de aanleg van de industriezone. Het terrein werd toen genivelleerd. Bij de inrichting van het industrieterrein werd

er in het zuidelijke deel van het plangebied een waterbekken aangelegd in de vorm van een beek. De omgeving van het plangebied situeert zich tussen ca 51.5m + TAW en 21.6 m +TAW. De omgeving helt daarmee vanuit het hoger gelegen westen af richting de beekvallei van de 'Velpe', de 'Gete' en de 'Demer' die zich in het noordoosten en het oosten van het plangebied situeren. Het plangebied situeert zich deels op de overgangszone tussen een alluviale vlakte/overstromingsgebied (in het zuiden van het plangebied) en op de oostelijke flank van een dekzandrug (in het noorden van het plangebied). Op ca. 65 m ten zuiden van het plangebied stroomt de 'Rijnrodebeek'. Deze beek ontspringt in het hoger gelegen westen en mondt op ca. 680 m ten noordoosten van het plangebied uit in de 'Velpe'.

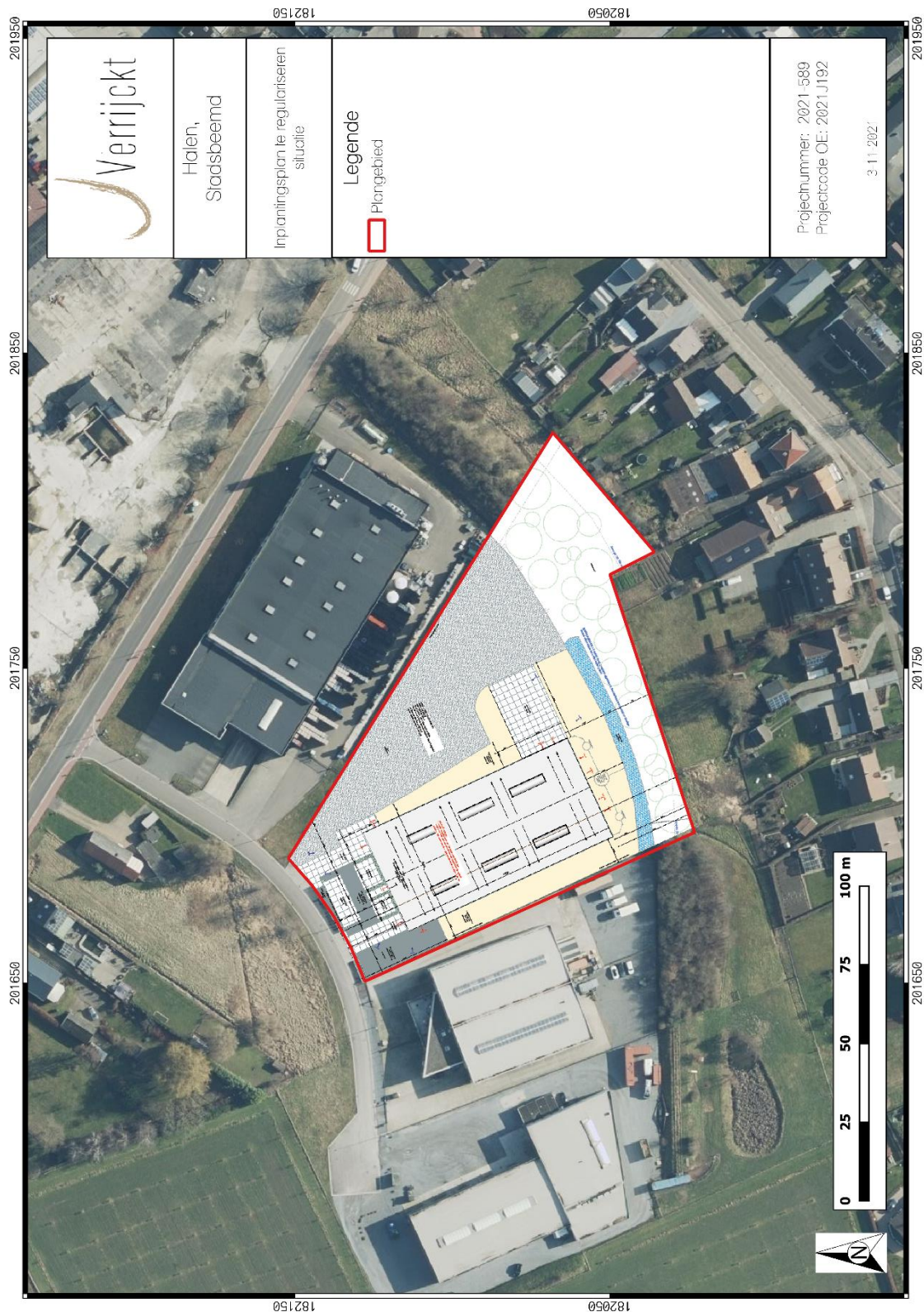
Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het westelijke deel van het plangebied gekarteerd als een Afa-bodem. Het betreft een zeer sterk gleyige leemgrond met reductiehorizont en met een textuur B-horizont. Het oostelijke deel van het plangebied wordt gekarteerd als zijnde een Lhc-bodem. Een Lhc-bodem betreft een sterk gleyige zandleemgrond met sterk gevlekte textuur B-horizont. De bouwvoor kent een dikte van 20 à 30 cm. Zoals reeds neergeschreven is op de orthofoto uit 2008 – 2011 te zien dat er binnen het plangebied grondwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Daarbij werd het terrein genivelleerd alvorens de huidige bebouwing werd neergepoot. Deze bebouwing werd ten minste op 80 cm (vorstrand) onder het maaiveld gefundeerd. De verharding werd tot op een diepte van 50 cm onder het maaiveld aangelegd.

Het plangebied kent geen archeologische en historische gegevens. De ruime omgeving van het plangebied kent eveneens weinig archeologische vondstlocaties. Het ontbreken van goed onderzochte archeologische sites wil echter niet zeggen dat er geen archeologische sites aanwezig zijn. Het historische stadscentrum bevindt zich op ca. 370 m ten noordoosten van het plangebied. De merendeel van de waardes die binnen de CAI worden vermeld bevinden zich in deze historische stadscontext. De twee archeologische opgravingen die binnen een straal van 1.000 m rondom het plan gebied werden uitgevoerd, vonden ook binnen de toenmalige stadsmuren van de stad Halen plaats. Al deze waardes gaan terug tot de middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Verder werden er voor de omgeving van het plangebied verscheidene vondstmeldingen gedaan van artefacten uit lithisch materiaal. Deze vondstlocaties bevinden zich vrijwel allemaal ter hoogte van de rivier de 'Velpe' op ca. 600 – 900 m ten noorden van het plangebied. Op ca. 650 m ten zuidwesten van het plangebied werd aan het begin van de Eerste Wereldoorlog de zogenaamde '*Slag der Zilveren helmen*' uitgevochten. Aangrenzend aan het perceel wordt er binnen de CAI een zone gekarteerd als '*gebied geen archeologie*'.

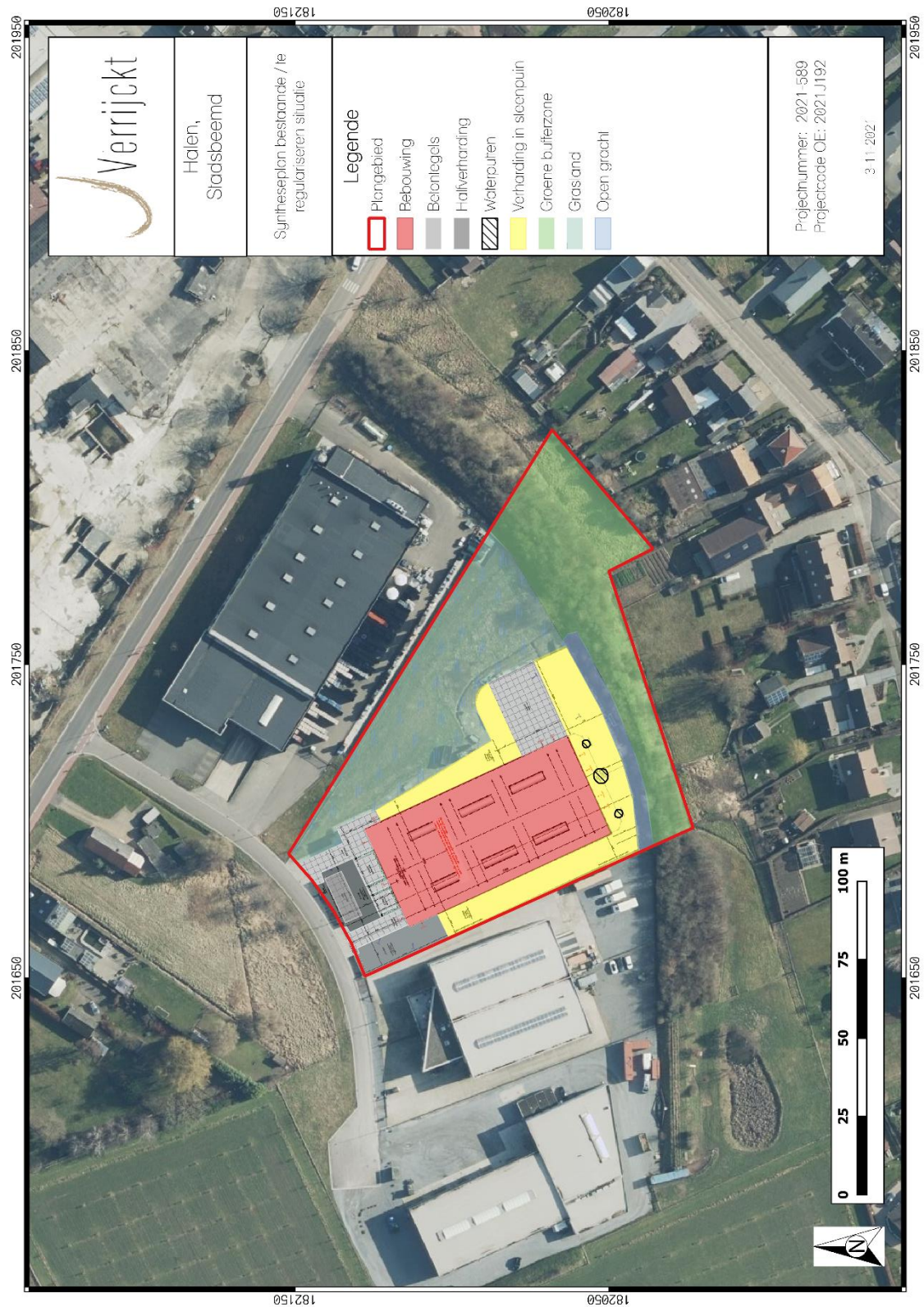
De opdrachtgever plant een regularisatie van de bestaande bebouwing, namelijk een productiehal met opslag en in pandige kantoorruimte. Voor de bouw van de vooropgestelde bebouwing met een bouwvolume van 2.834 m² werd er op 4 maart 2011 een bouwaanvraag ingediend. Deze werd op 2 mei 2011 gegund. Uiteindelijk werd deze bebouwing onder een kleiner bouwvolume van 2.520 m² uitgevoerd. Ook de geplande verharding in de buitenruimte werd daarbij ingeperkt.

Gezien de huidige situatie afwijkt van het reeds gegunde bouwvolume, dringt een regularisatie van de huidige situatie zich op. De opdrachtgever voorziet daarbij géén nieuwe bodemingrepen.

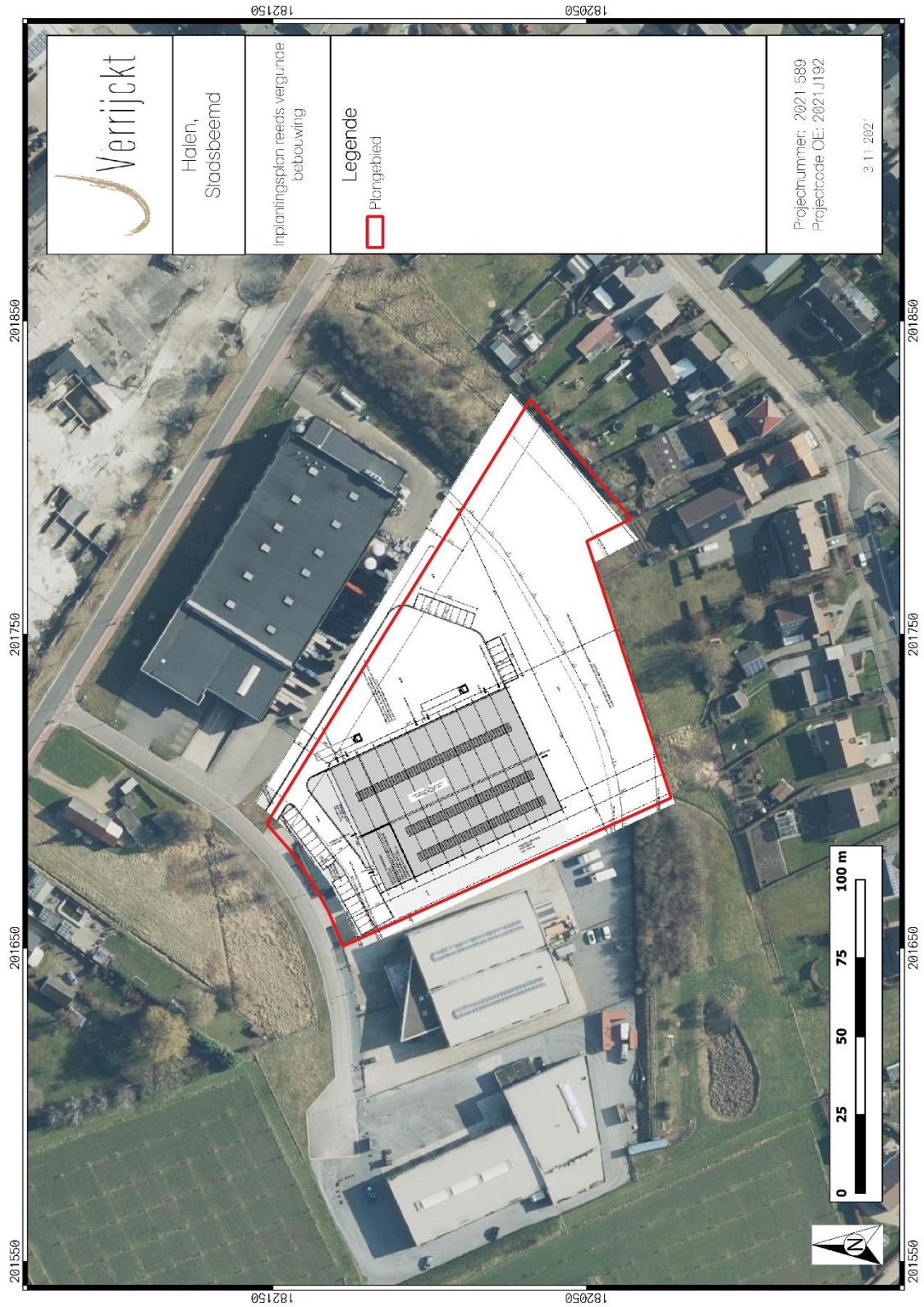
Op basis van bovenstaande gegevens kon worden vastgesteld dat het plangebied zich in een overgangszone bevindt tussen een alluviale vlakte (overstromingsgebied) en de oostelijke flank van een dekzandrug. Gezien het alluviale karakter van het zuidelijke deel van het plangebied, kan gesteld worden dat deze zone minder geschikt is voor bewoning. Met die reden zijn de verwachtingen naar archeologische waardes vanaf de steentijd binnen deze zone eerder laag te noemen. Uit de bureaustudie is gebleken dat er reeds verscheidene grondwerkzaamheden binnen het terrein hebben plaatsgevonden t.b.v. de aanwezige industriebebouwing. Dat maakt dat de verwachting voor het aantreffen van artefactsites uit de steentijd en sporensites vanaf de metaaltijden eerder laag te noemen zijn.

Figuur 1: Inplantingsplan huidige / te regulariseren situatie op meest recente orthofoto

Figuur 2: Synthesepan huidige / te regulariseren situatie op meest recente orthofoto

Figuur 3: Inplantingsplan vergunde bebouwing (2011)

1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden voldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Op basis de resultaten uit deze bureaustudie kon worden vastgesteld dat het zuidelijke deel van het plangebied in een alluviale vlakte ligt. Deze zone is weinig geschikt voor bewoning. Verder weest deze bureaustudie uit dat het terrein t.b.v. de industriebebouwing intensief bewerkt/heringericht is. Met deze reden is de verwachting voor het aantreffen van potentieel aanwezige archeologische waarden eerder laag te noemen.

Aangezien de archeologienota kadert binnen de regularisatie van een bestaande bebouwing zonder verdere ingreep in de bodem, is verder archeologisch onderzoek niet mogelijk. Hierdoor is er een zeer laag potentieel op kenniswinst toe te schrijven. Er wordt dan ook het advies gegeven om het terrein vrij te geven voor deze geplande werken.

“Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om” (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft, of;
2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;
3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;
4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Na het bureauonderzoek kon er op basis van deze fase van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd worden om aan te tonen dat archeologisch vervolgonderzoek binnen het plangebied geen nuttige kenniswinst opleveren. De archeologienota heeft betrekking tot een regularisatie van een bestaande bebouwing. Hierbij wordt geen nieuwe bodemingreep voorzien. Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied een lage archeologische verwachting kent.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is dat een deel van het plangebied binnen een alluviale vlakte bevindt. Daarnaast is de bodem reeds grotendeels verstoord geraakt bij de inrichting van het industrieterrein. Verder kadert deze bureaustudie binnen een regularisatie van de bestaande bebouwing. Bij deze regularisatie worden géén nieuwe bodemingrepen voorzien. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: Nee.
- Site aanwezig: de bureaustudie heeft uitgewezen dat het zuidelijke deel van het plangebied binnen een alluviale vlakte (overstromingsgebied) valt. Deze alluviale vlaktes bieden geen gunstig klimaat voor bewoning. Verder wees de bureaustudie uit dat het terrein tussen 2008 – 2011 werd (her-)ingericht t.b.v. de industriebebouwing. Daarbij werd het terrein genivelleerd en werd een gracht en heuvelrug aangelegd. De aanwezige bebouwing is ten minste op 80 cm (vorstrand) onder het maaiveld gefundeerd. De verharding werd op een minimale diepte van 50 cm onder het maaiveld aangelegd. Volgens de bodemkaart van Vlaanderen is de bouwvoer tussen de 20 en 30 cm dik. Op basis bovenstaande gegevens kan er een lage verwachting worden opgesteld voor het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied. Daarmee is de verwachting voor het bekomen van kenniswinst eerder laag tot nihil.
- Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid van het project:

De opdrachtgever voorziet een regularisatie van de bestaande bebouwing binnen het plangebied. Daarbij worden geen nieuwe bodemingrepen voorzien.

De bestaande bebouwing en verharding dient bij de regularisatie behouden te blijven. Hierdoor is verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem niet mogelijk. Omwille van het feit dat er geen bodemingreep wordt voorzien en dus ook geen archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk is, kan er gesteld worden dat geen verdere kenniswinst kan geboekt worden. Op basis van bovenstaande argumentatie wordt door J. Verrijckt bvba advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor de geplande ontwikkeling.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

3 LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Inplantingsplan huidige / te regulariseren situatie op meest recente orthofoto	6
Figuur 2: Syntheseplan huidige / te regulariseren situatie op meest recente orthofoto	7
Figuur 3: Inplantingsplan vergunde bebouwing (2011)	8

4 BIBLIOGRAFIE

- BORSBOOM, A. & VERHAGEN, P. 2012. *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P)*. SIKB
- HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., & ERWYNCK, A. 2016. Archeologische vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 48.
- TOL, A. J., VERHAGEN, P. & VERBRUGGEN, M. 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*, KNA-leidraden, Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.
- VAN GILS, M. & MEYLEMANS, E. 2019. *Prospecteren naar steentijd artefactensites – versie 1*, agentschap Onroerend Erfgoed.
- Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.